

ДЕЯКІ ПРАВОВІ НЮАНСИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ МИРОВОЇ УГОДИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

SOME LEGAL SUBTLE ASPECTS OF ENFORCEMENT OF A SETTLEMENT AGREEMENT IN CIVIL PROCEEDINGS

Гудима М.М., к.ю.н., доцент,
доцентка кафедри фундаментальних юридичних дисциплін
Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»

Гудима-Підвербецька М.М., к.ю.н., доцент,
доцентка кафедри приватного права
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Істотною ознакою справді демократичної правової держави становить орієнтація на мирне вирішення правових конфліктів, тому і в нашій державі розвинута ціла система примирних процедур, як позасудового так і судового характеру (яскравими прикладами останніх є мирова угода та врегулювання спору за участі судді). Але варто відзначити, що ефективність застосування означених процедур на пряму залежить від наявності чітких механізмів реалізації законодавчих гарантій виконання умов мирової угоди у випадку невиконання її в добровільному порядку. Саме тому вказана наукова публікація спрямована на дослідження теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із примусовим виконанням мирової угоди в цивільному процесі та формулювання пропозицій і шляхів щодо їх вирішення задля ефективного використання інституту мирової угоди в практиці вітчизняного цивільного судочинства.

Враховуючи сутність та правову природу мирової угоди в роботі з'ясовано, що проблему можливості примусового виконання мирової угоди слід розглядати з поправкою на врахування особливостей її змісту, водночас категоричне визнання ухвали про затвердження мирової угоди на рівні процесуального законодавства не враховує вказаний нюанс. Для мирових угод, зміст яких може підлягати виконанню в рамках виконавчого провадження визначено підставу виконання, зацентовано на вимогах до виконавчого документа, проаналізовано вектори дій суб'єкта у випадку невідповідності останніх вимогам законодавства, чітко визначено темпоральні умови вчинення дій в рамках виконавчого провадження. В статті звернено увагу на практичну ефективність застосування механізму подання позову про спонукання до виконання ухвали про затвердження мирової угоди, передбачивши в ньому конкретні способи захисту порушеного, оспореного чи невизнаного права з арсеналу визначених ст. 16 ЦК України як гарантії виконання мирової угоди навіть у випадку закріплення в ній умов про визнання прав, зміну чи припинення правовідносин. Отже, сформульовано висновок про дієвість двох механізмів гарантування виконання мирової угоди: звернення до примусового виконання ухвали суду про затвердження мирової угоди в рамках виконавчого провадження та звернення до суду з позовом про спонукання до виконання мирової угоди та визнано потребу закріплення чіткого нормативного підґрунтя для їх ефективного практичного застосування.

Ключові слова: мирне врегулювання спорів, ухвала про затвердження мирової угоди, виконання змісту мирової угоди, виконавче провадження, виконавчий документ.

An essential feature of a truly democratic legal state is the focus on the peaceful resolution of legal conflicts. Our country has developed a whole system of settlement arrangements, both extrajudicial and judicial in nature (clear examples of the latter are settlement and adjustment of disputes with the participation of a judge). But it is worth noting that the effectiveness of the application of these procedures directly depends on the presence of clear mechanisms for the implementation of legislative guarantees of the fulfillment of the terms of the settlement agreement in case of voluntary non-fulfilment. That is why this scientific publication is aimed at researching theoretical and practical problems related to the enforcement of a settlement agreement in a civil process and formulating proposals and ways to solve them for the effective use of the institution of a settlement agreement in the practice of domestic civil proceedings.

Taking into account the essence and legal nature of the settlement agreement, it is clarified in the work that the problem of the possibility of enforcement of the settlement agreement should take into account the peculiarities of its content, at the same time, the categorical recognition of the court ruling that approves the settlement agreement at the level of procedural legislation does not take into account this aspect. For settlement agreements, the content of which may be subject to execution within the framework of executive proceedings, the basis of execution is determined, the requirements for the executive document are emphasized, the vectors of actions of the subject in case of non-compliance with the requirements of the law are analyzed, and the temporal conditions for taking actions within the framework of executive proceedings are clearly defined. The article draws attention to the practical effectiveness of the application of the mechanism of filing a lawsuit for incitement to the execution of a resolution approving a settlement agreement, providing for specific methods of protection of a violated, disputed or unrecognized right from the arsenal of the specified articles. 16 of the Civil Code of Ukraine as a guarantee of the implementation of the settlement agreement, even in the case of establishing in it conditions on the recognition of rights, change or termination of legal relations. Therefore, a conclusion was formulated on the effectiveness of two mechanisms for guaranteeing the implementation of a settlement agreement: an appeal to the enforcement of a court decision approving a settlement agreement within the framework of executive proceedings and an appeal to the court with a claim to induce the implementation of a settlement agreement, and the need to establish a clear normative basis for their effective practical implementation was recognized application.

Key words: peaceful settlement of disputes, court ruling approving a settlement agreement, implementation of the content of the settlement agreement, executive proceedings, executive document.

Пошук ефективних способів цивілізованого врегулювання спорів є актуальною проблемою сьогодення і наразі при визначній ролі суду як інституту вирішення спорів, судовий розгляд все частіше сприймається як такий спосіб вирішення конфлікту, який застосовується тільки тоді, коли сторони вичерпали всі можливості досягнути мирного вирішення проблеми та й судова процедура розгляду правових спорів містить декілька погоджувальних механізмів їхнього врегулювання, чільне місце серед яких займає інститут мирової угоди.

Мирова угода становить консенсусний спосіб врегулювання спору на узгоджених сторонами умовах, що беззаперечно впливає на ефективність виконання її умов та можливість збереження стійких сприятливих відносин між конфліктуючими суб'єктами, чим справляє позитивний вплив на суспільство в цілому, адже як влучно гласить загальновідомий вислів: «поганий мир кращий за добру сварку». Враховуючи зазначені переваги даний спосіб врегулювання спорів потребує належного правового регламентування задля ефективного його застосу-

вання в практиці цивільного судочинства, проте на жаль, не всі правові нюанси реалізації інституту мирової угоди в цивільному судочинстві отримали досконале та однозначне правове регулювання, на кшталт проблематики примусового виконання мирової угоди, без застосування якого часто положення відповідних угод так і залишаються нералізованими, не забезпечивши захисту порушених прав, не досягнувши програмованих цілей цивільного судочинства.

Тому перед нами було поставлено за мету провести дослідження теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із примусовим виконанням мирової угоди в цивільному процесі та формулювання пропозицій і шляхів щодо їх вирішення задля ефективного використання інституту мирової угоди в практиці вітчизняного цивільного судочинства.

Інститут мирової угоди був об'єктом наукових досліджень багатьох дослідників, зокрема таких як О. Г. Бортнік, Н. С. Бутрин-Бока, О. Б. Верба-Сидор, М. Б. Гарієвська, Д. Л. Давиденко, А. І. Зінченко, В. В. Комаров, В. В. Масюк, М. Б. Майка, В. М. Притуляк, Д. В. Соколянський, С. Я. Фурса, М. Й. Штефан, Є. О. Ятченко, М. М. Ясинок та ін. Однак в означених дослідженнях не приділено достатньої уваги проблемам примусового виконання мирових угод, залишаючи їх дискусійними та не вирішеними, що не може не спричинити проблем на рівні правозастосування. Відтак наявність чітких законодавчих гарантій виконання положень мирової угоди на випадок відмови від виконання їх в добровільному порядку є вагомою причиною використання такого правового механізму вирішення приватно-правового спору та умовою забезпечення його ефективності.

Неодноразово науковці влучно віднаходили аргументи на користь мирової угоди, протиставляючи ефективність її застосування із наслідками реалізації судового рішення, що влучно описується цитатою Вольтера: «Я був розорений тільки двічі: перший раз, коли програв судову справу, а другий – коли виграв суд. А тому краще погана мирова угода, ніж гарний процес». Судове рішення, як пише М. М. Ясинок, яким би воно не було, справедливим, точним, обгрунтованим та аргументованим, все ж не сприяє усуненню самого конфлікту між сторонами, навпаки вносить напруженість у їх відносини [1, с. 49]. Мирова угода на переконання О. Г. Бортнік певною мірою знімає тягар відповідальності за вирішення спору з органів правосуддя та перекладає його на сторони, чим досягається підвищення правосвідомості та сумлінності сторін, що впливає на добровільність виконання мирової угоди поряд із рішеннями суду [2, с. 7]. Цю тезу справді складно спростувати, адже мирова угода ґрунтується на взаємовигідних для обох сторін умовах, тому вона, як правило виконується добровільно. Однак, як свідчить практика, це не завжди відбувається саме так, часто недобросовісна сторона, яка уклала мирову угоду відмовляється від виконання її умов і як тоді бути добросовісній стороні мирової угоди, яким чином захистити свої права та законні інтереси?

Для забезпечення остаточного захисту порушених прав суб'єктів у нашій правовій державі діє система відносин виконавчого провадження, врегульованих однойменним Законом України «Про виконавче провадження» [3], що сприяє ефективності та дієвості юрисдикційних актів, прийнятих компетентними органами влади та посадовими особами, закріплюючи механізми примусового виконання їх приписів в разі не виконання в добровільному порядку. Підлягають примусовому виконанню в рамках виконавчого провадження і умови мирової угоди, затверджені судом. Однак питання примусового виконання умов мирової угоди не є беззмарним, а оповите безліччю невирішених правових нюансів, що не може не спричинити проблеми в судовій практиці.

Для початку зупинимося на визначенні того, що саме слугуватиме підставою виконання у виконавчому прова-

дженні, адже ні світова практика, ні генеза вітчизняного правового регулювання даного питання не можуть похизуватися сталістю та однотайністю. Приміром, законодавство Італії виконавчим документом визнає власне сам протокол про примирення (ст. 185 ЦПК), відтак законодавство Франції передбачає, що протокол про примирення становить лише підставу для видачі сторонам виконавчого документа, відносячи до останнього витяг з протоколу про примирення [4, с. 119].

Вітчизняний законодавець на різних етапах правового регулювання виконавчого провадження вирішував це питання по-різному: то визнаючи саму мирову угоду документом, який слугував підставою для ініціації процесуальної діяльності державної виконавчої служби (п. 5 ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 [5]), то виключаючи її з переліку підстав виконання (з набранням чинності Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів і реєстрацію обтяжень» від 19 жовтня 2016 р. [6]). Наразі чинний Закон України «Про виконавче провадження» [3] з останніми змінами в ст. 3 закріплює перелік рішень, які підлягають примусовому виконанню на підставі певних виконавчих документів, серед яких мирової угоди не передбачено.

Такі законодавчі зміни спонукали дослідників до пошуку різноманітних спроб виходу з цієї ситуації, де поле наукових пошуків було настільки широким, що автори пропонували виходити з неї і за допомогою пред'явлення до виконання ухвали про затвердження мирової угоди, і через подання позову про спонукання до виконання мирової угоди, і навіть шляхом визнання мирової угоди виконавчим документом. Існували й альтернативні варіанти. Скажімо, О. Г. Бортнік запропонувала надати право суду на вжиття заходів контролю та забезпечення виконання мирової угоди за правилами, які передбачені для забезпечення позову [2, с. 12–15], зауважуючи, що законодавство України повинно гарантувати примусове виконання мирової угоди на рівні із законодавством ЄС [2, с. 6]. Відзначимо, що в рамках чинного правового поля такий підхід реалізувати складно, адже у зв'язку із затвердженням мирової угоди провадження у справі судом закривається (ч. 4 ст. 207 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України) [7]. Водночас, відсутність у суду повноважень з контролю за виконанням мирової певним чином підриває юридичну силу мирових угод. Тому цікавою в даному аспекті видається позиція В. В. Масюка, який вважає доцільним обумовлювати сторонами у мировій угоді положення про те, що до моменту повного виконання мирової угоди дане провадження по справі не закривається, а зупиняється, а в разі невиконання боржником своїх обов'язків у встановлений строк, провадження по справі відновлюється і продовжується в загальному порядку [8, с. 95]. Нам видається некоректним ставити питання розвитку процесу на розсуд сторін, що може суттєво затягнути судовий процес, створити умови для зловживання недобросовісними учасниками своїми правами та принципово збільшити навантаження на органи судової влади. Чинне законодавство передбачило декілька механізмів забезпечення виконання умов мирової угоди, які не були виконані добровільно, отож порушені права суб'єктів не залишаються без остаточного захисту. У випадку закриття судового провадження в цивільній справі у зв'язку із затвердженням мирової угоди, сторони у випадку її невиконання матимуть право звернутися в рамках виконавчого провадження, тож розтягувати судовий процес, зупиняючи провадження у справі до виконання умов мирової угоди вбачаємо недоцільним і проблематичним.

Цікавою є позиція Є. О. Ятченко, згідно якої оскільки мирова угода підлягає затвердженню в державному органі, то її варто прирівняти до зобов'язання, яке завірене нотаріусом, тому для початку її примусового вико-

нання буде достатньо виконавчого напису нотаріуса, який є підставою для порушення виконавчого провадження [9, с. 47]. Не можемо підтримати вказану тезу, адже мирова угода – не є традиційним цивільно-правовим договором, вона укладається сторонами цивільного процесу, які реалізують свої диспозитивні повноваження, спрямовуючись на досягнення конкретної процесуальної мети – припинити спір в суді (припинення провадження у справі). Натомість правочин, затверджений нотаріусом є свідченням безспірності правовідносин між сторонами, втручання суду в які не потребується. Нотаріальне посвідчення правочинів і суддівське затвердження мирових угод – відмінні правові явища.

Все ж полеміка з приводу підстави виконання мирової угоди зводилася переважно до двох підходів: визнання самої мирової угоди виконавчим документом або ж надання виконавчої сили ухвалі про затвердження мирової угоди. Зосібна, М. Вербіцька стверджує, що «примусовому виконанню підлягає саме мирова угода, а не ухвала про її затвердження» [10, с. 128]. Д. В. Соколянський писав, що ухвала про визнання мирової угоди лише визначає зобов'язання сторін, не забезпечуючи їх примусовою силою та гарантією з боку держави [11, с. 351–352]. Заперечує виконавчу силу ухвали суду про визнання мирової угоди О. Б. Верба-Сидор, аргументуючи, що за правовою природою вона не відноситься до рішень про присудження, суд тільки визнає волевиявлення сторін самостійно врегулювати спір і добровільно виконати свої зобов'язання [12, с. 160].

На протиположному підходу, друга когорта дослідників підтримувала позицію щодо визнання ухвали про затвердження мирової угоди виконавчим документом, що слугуватиме підставою примусового виконання умов мирової угоди, адже сама мирова угода не може містити у собі вимог про вчинення певних виконавчих дій та не характеризується ознаками юрисдикційного акту.

В спектрі вітчизняного законодавства В. М. Притуляк відзначив, що мирова угода хоча і не віднесена Законом України «Про виконавче провадження» до категорії виконавчих документів, але все ж таки може бути виконана в примусовому порядку у разі відповідності ухвали про затвердження мирової угоди вимогам законодавства та у разі встановлених ухвалою заходів примусового характеру, що повинен буде вчинити державний виконавець при примусовому виконанні такої ухвали [13, с. 148]. Справді чинне законодавство України «Про виконавче провадження» не містить вказівки на мирову угоду в якості виконавчого документа, що може бути підставою примусового її виконання, проте підлягає виконанню ухвала суду у цивільній справі, в якій в резолютивній частині містяться умови мирової угоди. Вказаний закон містить положення: виконавчими документами є ухвали судів, у випадках, передбачених законом (п. 2 ч. 1 ст. 3) [3]. Тут важливо відмітити, що в резолютивній частині ухвали про визнання мирової угоди повинні міститись умови мирової угоди. Як резюмує П. П. Черевко: «фактично виходить так, що мирова угода для реального захисту прав та інтересів сторін повинна бути письмово оформлена у змісті окремого процесуального акту суду, яким є його ухвала» [14, с. 225]. Слушно пише О. Б. Верба, у випадку, якщо у резолютивній частині ухвали не передбачити умов мирової угоди, то їх не буде у виконавчому листі і їх неможливо буде виконати [15, с. 9].

Частково погодимося з вказаною позицією, але з деякими уточненнями. Визнаючи ухвалу суду про затвердження мирової угоди виконавчим документом, слід керуватися ст. 4 ЗУ «Про виконавче провадження», яка встановлює вимоги до виконавчого документа, в тому числі щодо потреби закріплення в ній резолютивної частини рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень (п. 5 ч. 1 ст. 4) [3]. Якщо вказана вимога не

дотримана, то ухвала справді не може стати підставою для відкриття виконавчого провадження щодо примусового здійснення мирової угоди, однак це не свідчить, що вказана ухвала взагалі не буде виконаною. На такий випадок законодавець передбачив відповідний алгоритм дій: виконавець поверне стягувачу виконавчий документ, що не відповідає законодавчим вимогам, відтак стягувач має право звернутися до суду чи іншого органу (посадової особи), що видав виконавчий документ, щодо приведення його у відповідність із зазначеними вимогами і за умови усунення відповідного недоліку можливе повторне звернення з ним до суб'єкта примусового виконання.

Всі крапки над «і» у науковій полеміці з приводу підстави виконання мирової угоди чітко розставила редакція ЦПК України 2017 року, яка окремою нормою закріпила специфіку виконання мирової угоди. Так, стаття 208, в частині 2 встановила, що ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом та має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим ЗУ «Про виконавче провадження». А частина 3 гарантувала, що у разі невиконання затвердженої судом мирової угоди ухвала суду про затвердження мирової угоди може бути подана для її примусового виконання в порядку, передбаченому законодавством для виконання судових рішень [7].

Цьому складно заперечити і ми погоджуємось, що ухвала суду про затвердження мирової угоди може стати підставою для відкриття виконавчого провадження і проведення дій щодо примусового виконання умов мирової угоди. Заради справедливості відзначимо, що такий стан речей може породити практичні складнощі для захисту прав та інтересів сторін мирової угоди, адже наразі якщо суд з якихось причин до ухвали про закриття провадження у справі не внесе умови мирової угоди, а сторони дане питання не проконтролюють, то для виконання їм знову необхідно буде звертатися до суду, навіть у разі наявності письмової форми мирової угоди. Проте, мирова угода потребує судового контролю, затвердження судом, оскільки цього вимагає загальний алгоритм цивільної процесуальної форми, отже мирова угода здатна спричинити правові та процесуальні наслідки лише за умови затвердження її судом, що здійснюється шляхом постановлення відповідної ухвали суду. Саме ухвала суду про затвердження мирової угоди є тим судовим актом, котрий надає мировій угоді, укладеній сторонами, необхідної процесуальної форми. То ж логічно, що підставами виконання слід визнавати юрисдикційні акти компетентних органів та посадових осіб, які надаватимуть юридичної, в тому числі виконавчої сили правовим актам, укладеним учасниками приватно-правових відносин. За аналогією, очевидно, що підставою виконання вважатиметься виконавчий напис нотаріуса, а не сам правочин, на якому його було вчинено.

Вбачаємо, що вказану проблему примусового виконання мирової угоди слід розглядати з поправкою на врахування особливостей її змісту. Водночас категоричне визнання ухвали про затвердження мирової угоди виконавчим документом на рівні процесуального законодавства не враховує вказаний нюанс. Як пише О. В. Бортник не слід випускати з поля зору те, що у позовному провадженні мирова угода може бути укладена у справах за позовами як про присудження, так і про визнання та перетворення, відтак, якщо змістом угод є визнання права або зміна, виникнення чи припинення правовідносин мирова угода не завжди може бути виконана в примусовому порядку [2, с. 7]. Слід додати, що і згідно права зарубіжних країн визнається, що не будь-яке зобов'язання з мирової угоди / чи угоди про врегулювання спору може бути примусово виконано в порядку виконавчого провадження, а тільки зобов'язання *date* (дати грошову суму або інше майно, але не зобов'язання *facere* або *prestare* (виконати певну дію або утриматися від дій) [16].

Це справді так, то ж вважаємо коректним питання щодо можливості примусового виконання ухвали про затвердження мирової угоди регламентувати на рівні законодавства про виконавче провадження в рамках інших закріплених положень в даному правовому полі, зокрема щодо переліку заходів примусового виконання (ч. 1 ст. 10 ЗУ «Про виконавче провадження» [3]). В контексті останніх, аналізуючи зміст мирової угоди, можна вирішити питання про спроможність примусового виконання положень даної мирової угоди чи ні.

Тому наразі сучасний стан правового регулювання означеної проблеми зводиться до необхідності включення в зміст мирової угоди тих умов, що стосуються переважно майнових вимог, котрі можуть бути забезпечені заходами примусового виконання, а передбачивши в ній умови при визнанні прав, зміну чи припинення праввідносин – хіба що сподіватися на добросовісність та сумлінність контрагента. Законодавець у вказаному випадку не передбачив конкретних інструментів для здійснення остаточного захисту прав сторін мирової угоди, проте судова практика свідчить про широке використання конструкції позову про стимулювання до виконання мирової угоди. Так, рішенням від 23 травня 2014 року Дунаєвського районного суду Хмельницької області передбачено позовну заяву про спонукання до виконання мирової угоди – задовольнити і зобов'язати сторону виконати умови мирової угоди затвердженої ухвалою Дунаєвського райсуду, а саме: стягнути сім тисяч гривень в якості компенсації пов'язаних із будівництвом будинку [17]; рішенням від 16 травня 2018 року Суворовського районного суду м. Одеси позов про спонукання до виконання умов мирової угоди та вселення задоволено [18]; рішенням від 21 листопада 2022 року Приморський районний суд м. Одеси позовну заяву про визнання права власності задоволив, закріпивши необхідність визнати за ОСОБА_1 право власності на 3-кімнатну квартиру [19]. Резюмуємо, що вказаний механізм є доволі дієвим в практиці цивільного судочинства і застосовний як до майнових умов мирових угод (стягнення грошової суми), так і умов, що передбачають визнання прав (визнання права власності), здійснення дій немайнового характеру (вселення), та ін.

Тож цілком поділяємо позицію М. Б. Майка про можливість звернення до суду з позовом про спонукання до виконання мирової угоди (у випадку, якщо ухвала про затвердження мирової угоди, в силу змісту ухвали, не підлягає виконанню державним чи приватним виконавцем), за результатами розгляду якого суд постановлює рішення по суті в межах способів захисту визначених ст. 16 ЦК, яке своєю чергою підлягає примусовому виконанню Державною виконавчою службою України чи приватним виконавцем на підставі виконавчого листа та потребу законодавчого закріплення такого механізму в чинному цивільному процесуальному законодавстві [20, с. 139].

Підсумуємо, що наразі дієвими є два механізми гарантування виконання мирової угоди: право звернення до виконання органами примусового виконання ухвали суду про затвердження мирової угоди та право звернення до суду з позовом про спонукання до виконання мирової угоди. Проте здійснено застереження, що перший із запропонованих може бути застосовано тільки до тих мирових угод, умови яких можуть бути примусово реалізовані шляхом застосування заходів примусового виконання, визначених в ст. 10 ЗУ «Про виконавче провадження» [3], відтак другий механізм може використовуватися і в інших прикладах зобов'язань, визначених мировою угодою.

Не можемо оминати увагою законодавче закріплення категорії «невиконаності» мирової угоди як підстави для відмови в затвердженні її судом (п. 1 ч. 5 ст. 208 ЦПК України) [7]. Не заглиблюючись в указану проблему, зробимо тільки одне зауваження: категорію «невиконаності» не слід розуміти в якості неможливості приму-

сового виконання її умов в рамках виконавчого провадження, адже це значно звужить здатність сторін укласти мирові угоди, обмежуючи їх лише певними категоріями справ. Окрім того, «невиконаність» стосується етапу затвердження мирової угоди тож виноситься на розсуд суду, а можливість вжиття заходів примусового виконання умов мирової угоди спрацьовуватиме після невиконання умов мирової угоди добровільно недобросовісною стороною та звернення протилежної сторони до державного виконавчої служби чи приватного виконавця на підставі відповідного виконавчого документа – ухвали суду про затвердження мирової угоди.

Надалі зауважимо на потребі наукового аналізу визначення моменту, з якого умови мирової угоди підлягають виконанню. Вирішення вказаного питання на думку М. Вербіцької може бути здійснено по-різному і визначатися: датою закріплення умов мирової угоди шляхом її підписання сторонами, датою затвердження мирової угоди шляхом постановлення судом ухвали, датою набрання ухвалою законної сили [10, с. 128]. Слід звернути увагу на ту обставину, що ухвала суду загальної юрисдикції про затвердження мирової угоди підлягає виконанню після набрання нею законної сили, тоді як згідно ч. 1 ст. 261 ЦПК України, ухвала набирає законної сили негайно після її проголошення, якщо інше не передбачено цим Кодексом [7]. Оскільки для ухвали про затвердження мирової угоди спеціальних правил щодо цього не передбачено, то вона набиратиме чинності з моменту проголошення.

В нормах чинного процесуального законодавства відсутня вказівка що відповідна ухвала суду підлягає негайному виконанню. Вважаємо, що було б розумно передбачити в ЦПК положення, що ухвала про затвердження мирової угоди підлягає негайному виконанню, тобто сторони повинні приступити до виконання умов мирової угоди негайно після проголошення її змісту. Це положення стосувалось початку перебігу строків добровільного виконання. Строки ж добровільного виконання умов мирової угоди повинні визначатися в змісті мирової угоди самими сторонами. В ключі останньої тези видається практично корисним передбачити в законодавстві необхідність обов'язкового закріплення в мировій угоді строків для її добровільного виконання, що надасть визначеності у відносинах сторін мирової угоди та усуне непорозуміння з приводу того коли в сторони виникне можливість реалізації вищевказаних гарантій забезпечення виконання умов мирової угоди.

Ще один різновид строків – строки звернення ухвали суду про затвердження мирової угоди до примусового виконання. Згідно ст. 12 ЗУ «Про виконавче провадження», виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісії по трудових спорах та виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців. А згідно частини 2 статті 12: строки, зазначені в частині першій цієї статті, встановлюються для виконання рішення з наступного дня після набрання ним законної сили чи закінчення строку, встановленого в разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення, а якщо рішення підлягає негайному виконанню – з наступного дня після його прийняття [3]. На думку О. Г. Борнік: якщо мировою угодою сторін не передбачений строк її виконання, то трирічний термін необхідно обчислювати з часу набрання чинності ухвалою суду і щоб не допускати спорів під час пред'явлення ухвали про визнання мирової угоди до виконання, в законодавстві необхідно окремо передбачити, з якого часу обчислюється вказаний термін щодо мирової угоди [2, с. 7].

Отже, пред'явити ухвалу до примусового виконання стороною мирової угоди може протягом трьох років з дня проголошення її змісту, однак якщо в ній були визначені

строки виконання зобов'язань сторін, взятих за мировою угодою, то строк виконавчої давності повинен розпочинати свій перебіг з дня завершення строку для добровільного виконання боржником своїх зобов'язань. Тож можливі два варіанти визначення початку перебігу строку виконавчої давності, тому вважаємо за необхідне внести відповідні зміни в чинне законодавство.

Висновки. Виходячи з сутності мирової угоди, як акту добровільного, сторони переважно добровільно виконують її умови. Початок перебігу строку її виконання повинен розпочинатись негайно після затвердження судом мирової угоди і винесення відповідної ухвали. Завершення строку добровільного виконання, як правило, передбачається в мировій угоді самими сторонами. Проте, якщо умови мирової угоди не виконуються добровільно, то вона може бути звернута до примусового виконання. І тут, слід врахувати факт, що не всі умови мирової угоди можуть бути забезпечені примусовим виконанням (при-

міром, якщо змістом угод є визнання права або зміна, виникнення чи припинення правовідносин). В останньому випадку, як демонструє практика, ефективним стає застосування механізму звернення до суду з позовом про спонукання до виконання мирової угоди, передбачивши в ньому конкретні способи захисту з арсеналу, закріплених ст. 16 ЦК України, що своєю чергу потребує чіткого нормативного підґрунтя в цивільному процесуальному законодавстві. Якщо виконання мирової угоди може бути забезпечене заходами примусового виконання, визначеними законодавством про виконавче провадження, то виконавчим документом виступатиме ухвала суду про визнання мирової угоди, яка є підставою для відкриття провадження і проведення відповідних виконавчих дій.

Наразі дієвими є два механізми: право звернення до виконання органами примусового виконання ухвали суду про затвердження мирової угоди та право звернення до суду з позовом про спонукання до виконання мирової угоди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ясинок М. М. Мирові угоди у цивільному судочинстві: історико-правовий аспект та перспективи розвитку. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 5. С. 46–52.
2. Бортнік О. Г. Мирові угоди у цивільному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. Харків, 2007. 189 с.
3. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.24).
4. Nouveau Code de Procedure Civile. Dalloz, Edition 2000. 1934 р.
5. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.02.24).
6. Про забезпечення вимог кредиторів і реєстрацію обтяжень: Закон України від 19 жовтня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text> (дата звернення: 27.02.24).
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.02.2024).
8. Масюк В.В. Проблемні питання застосування мирової угоди в цивільному процесі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. № 3. Т. 1. 2013. С. 90–95.
9. Ятченко Є. О. Укладення мирової угоди під час здійснення судочинства та у виконавчому провадженні. *Судова апеляція*. 2015. № 4. С. 41–48.
10. Вербіцька М. Укладення мирових угод в апеляційному, касаційному провадженні у господарському процесі та на стадії виконання судових рішень. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 124–129.
11. Соколянський Д. В. Мирові угоди сторін у цивільному судочинстві України: постановка проблеми. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Вип. 66. С. 348–353.
12. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2012. 244 с.
13. Притуляк В.М. Особливості визнання мирової угоди та примусового виконання ухвали про затвердження мирової угоди на стадії примусового виконання. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 18 грудня 2015 року). Одеса : Фенікс, 2015. 152 с.
14. Черевко П. П. Взаємодія цивільного та цивільного процесуального права при укладенні мирової угоди в цивільному процесі. *Право і Безпека*. 2012. № 5. С. 223–226.
15. Верба О. Б. Особливості визнання судом мирової угоди на стадії виконавчого провадження. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 3. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nviduvs/2008_3/08vobsrv.pdf. 5 (дата звернення: 27.02.2024).
16. G.S. Richter. Rassegna di giurisprudenzia del Codice di procedura civile. Libro II. Tomo I. Giuffre, 2000. 1978 р.
17. Рішення Дунаєвського районного суду Хмельницької області по справі № 674/545/14-ц. URL: <https://eyestr.court.gov.ua/Review/38852331> (дата звернення: 27.02.2024).
18. Рішення Суворовського районного суду м. Одеси по справі № 523/1813/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74297743> (дата звернення: 27.02.2024).
19. Рішення Приморського районного суду м. Одеси по справі № 522/15709/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834386> (дата звернення: 27.02.2024).
20. Майка М.Б. Виконання ухвал суду у цивільному процесі: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2019. 233 с.